

УДК 338.48-44(1-22)(477)

В. О. Бойко,

к. е. н., доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу й іноземних мов,
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон, Україна
ORCID ID: 0000-0002-8032-5731

DOI: 10.32702/2306-6792.2020.22.58

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

V. Boiko,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tourism, Hotel
and Restaurant Business and Foreign Languages, Kherson State Agrarian and Economic University, Kherson, Ukraine

RURAL GREEN TOURISM IN UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Забезпечення відповідного функціонування туристичної галузі розглядається як одне з пріоритетних державних завдань як важливий структурний елемент стратегії розвитку задля забезпечення якісних туристичних послуг, покращення іміджу країни на міжнародній арені та зростання дохідної частини бюджету. Розробка державної туристичної стратегії в Україні повинна передбачати той факт, що всі проблеми, пов'язані з правовим регулюванням (формування законодавства у туристичній індустрії, розробка правових та організаційних заходів для забезпечення якісних туристичних послуг), повинні вирішуватися цілісно. Важливість розвитку сільського зеленого туризму відповідна, послідовна розробка державної стратегії розвитку туристичної індустрії, сконцентрована на отримання якісно нового результату в даній галузі, який відповідав би стану та тенденціям міжнародного ринку туристичних послуг та загальноновизнаним міжнародним та європейським стандартам у цій сфері. Перспективний розвиток сільського зеленого туризму повинен реалізовуватися поетапно на основі використання організаційних, правових та економічних принципів. На першому етапі реалізації державної стратегії розвитку туристичної індустрії необхідно послідовно визначити нагальні проблеми в системі функціонування та розвитку сільського зеленого туризму в цілому, а також проблем правового регулювання туристичної діяльності, на другому необхідно імплементувати вдосконалену нормативно-правову базу в дійсність, задля надання якісних послуг.

Ensuring the appropriate functioning of the tourism industry is considered as one of the government's priority tasks, as an important structural element of the development strategy in order to provide high-quality tourism services, improve the county's image in the international arena and increase income to the budget. The development of the national tourism strategy in Ukraine must imply the fact that all the problems related to legislative regulation (the formation of legislation in the tourism industry, the development of legislative and organizational measures to provide high-quality tourism services) must be solved in an integrated way.

The research purpose. To introduce a generalizing definition of the economic category "rural green tourism". To examine the current state and prospects of this type of leisure in tourism industry. To determine the main problems and outline the priority tasks for further development of rural tourism. The methodology of the research: methods of logical comparison, systematization and generalization, general and special research methods, analysis and synthesis in particular, systemic and structural analysis, statistical data analysis, graphical method, that made it possible to achieve the research aim.

The importance of the development of rural green tourism, appropriate implementation of the government's development strategy of the tourism industry is focused on obtaining a qualitatively new result in this industry, that would correspond to the state and tendencies of the international market of tourism services and the generally accepted international and European standards in this area. The prospective development of rural green tourism must be implemented step by step on the basis of using organizational, legislative and economic principles. At the first stage of implementing the government's development strategy of the tourism industry it is necessary to determine the urgent problems in the system of the functioning and development of rural green tourism in general in succession, and also the problems of legislative regulation of tourism activities; at the second stage it is important to put the improved legislative and regulatory base into practice in order to provide high-quality services.

Ключові слова: туризм, туристична індустрія, туристична діяльність, сільський зелений туризм, турист, база розміщення.

Key words: tourism, tourism industry, tourism activity, rural green tourism, tourist, accommodation base.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах сьогодення, особливо під час пандемії COVID-19, збільшується психологічна напруга серед населення, яке все більше потре-

бує морального відпочинку від ситуації, що склалася не тільки в Україні, але й у світі. Оскільки виїзний туризм для багатьох людей поки залишається неактуальним, з питань власної без-

пеки за здоров'я, все більшої актуальності набирає відпочинок на теренах своєї країни. Вирішенню цього питання може сприяти розвиток сільського зеленого туризму. Що матиме також позитивний вплив на економіку країни, оскільки такий вид туризму в світі приносить від 7 до 20 % прибутку в туристичну індустрію.

У багатьох селах наразі спостерігається зменшення чисельності населення, не говорячи про відтік кваліфікованих кадрів, що є основою ефективного розвитку сільського зеленого туризму. Водночас можна не тільки частково вирішувати проблеми безробіття, але й підвищувати матеріальний добробут населення. Розвиток сільського зеленого туризму, також сприятиме покращенню екологічної ситуації в регіонах, шляхом поширення екологічної освіти серед громадян, що матиме позитивний вплив на стан навколишнього середовища.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Тематику туристичної галузі та проблематику й перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні досліджує значна кількість науковців. Зокрема, такі автори, як Ю.В. Алексеєва [1], В.І. Биркович [2], В.О. Бойко [3; 20; 22], Ю. Бондар [4], В.Г. Грановська [21; 23; 24], О.Ю. Дмитрук [6], О.М. Євдокімова [17], В.В. Іванишин [7], Ю.Є. Кирилов [21; 23], Р.Б. Кожухівська [8], В.М. Крикунова [23], В. Куценко [9], В.К. Лабарткава [19], Н. Легінькова [4], С.А. Мазур [10], А.П. Печенюк [7], А.М. Прилуцький [10], О.М. Сердюкова [15], О. Стецюк [16], А.Ю. Стренковська [17], А. Теодорович [18], В.В. Худоба [19] у своїх працях приділяють увагу аналізу деяких етапів становлення та розвитку сільського зеленого туризму на теренах України в рамках глобалізаційних туристичних процесів та викликів, які вплинули на розвиток та становлення рекреаційно-туристичної індустрії. Нині питання розвитку сільського зеленого туризму залишаються недостатньо вивченими, а аналіз наукових досягнень дослідників дає підстави стверджувати про існування різних підходів у вивченні цього питання.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є узагальнення визначення економічної категорії "сільський зелений туризм". Дослідити стан і перспективи розвитку такого виду відпочинку в туристичній індустрії. Визначити головні проблеми і сформулювати пріоритетні завдання для подальшого розвитку сільського туризму.

ВИКЛАД ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

У національній та міжнародній практиці досить часто зустрічається термін "сільський зелений туризм", який набув особливого поширення на теренах Франції та Швейцарії у ХХ ст. і з того часу став найбільш вживаним. Нині у науковій літературі існує чимало визначень сільського зеленого туризму [15, с. 88]. Серед них найбільш вживаними, на нашу думку, є:

1) різновид туристичної діяльності, котрий має причетність до навколишнього довкілля та етичного розмаїття відповідної території чи імплементує навички результативного зеленого менеджменту природного середовища [15, с. 87];

2) комплексна багатоаспектна праця, де цей вид діяльності охоплює такі види подорожей: оздоровчі, спортивні, полювання, рибальство, пішохідні прогулянки, гірські походи, альпінізм, кінні прогулянки, включаючи спеціалізовані туристичні категорії [16, с. 7];

3) форма туристичної діяльності, котра включає відпочинок у межах сільської місцевості, включно у селищах та малих містах, що передбачає проживання у приватних садибах [15, с. 87];

4) категорія енергійного відпочинку з екологічно багатозначним наповненням та специфічним інтегруючим вектором рекреаційної діяльності людей, котрі формують свої відносини з навколишнім середовищем та іншими індивідами на базі спільних інтересів, взаєморозуміння та поваги [6, с. 38].

Узагальнивши ці трактування, можна сформулювати поняття: "сільський зелений туризм" — вид відпочинкового туризму у сільській місцевості з відносно незайманою природою, де туристи ведуть спосіб життя притаманний відповідній місцині з урахуванням звичаїв, етнічних та колоритних особливостей, виконують традиційну просту сільську працю задля одержання естетичного задоволення та з метою культурного розвитку і оздоровлення.

Ресурсною базою сільського зеленого туризму є рекреаційно-туристичні ресурси природно-заповідного фонду (далі — ПЗФ). Згідно з чинним законодавством [14], Природно-заповідний фонд України — це ділянки суші та водного простору, природні комплекси, які мають унікальну природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність.

До природно-заповідного фонду України належать території сформовані природою, а також штучно створені об'єкти, по категоріям яких нараховується в країні 11 — загальнодержавного та місцевого значення (рис. 1) [13].

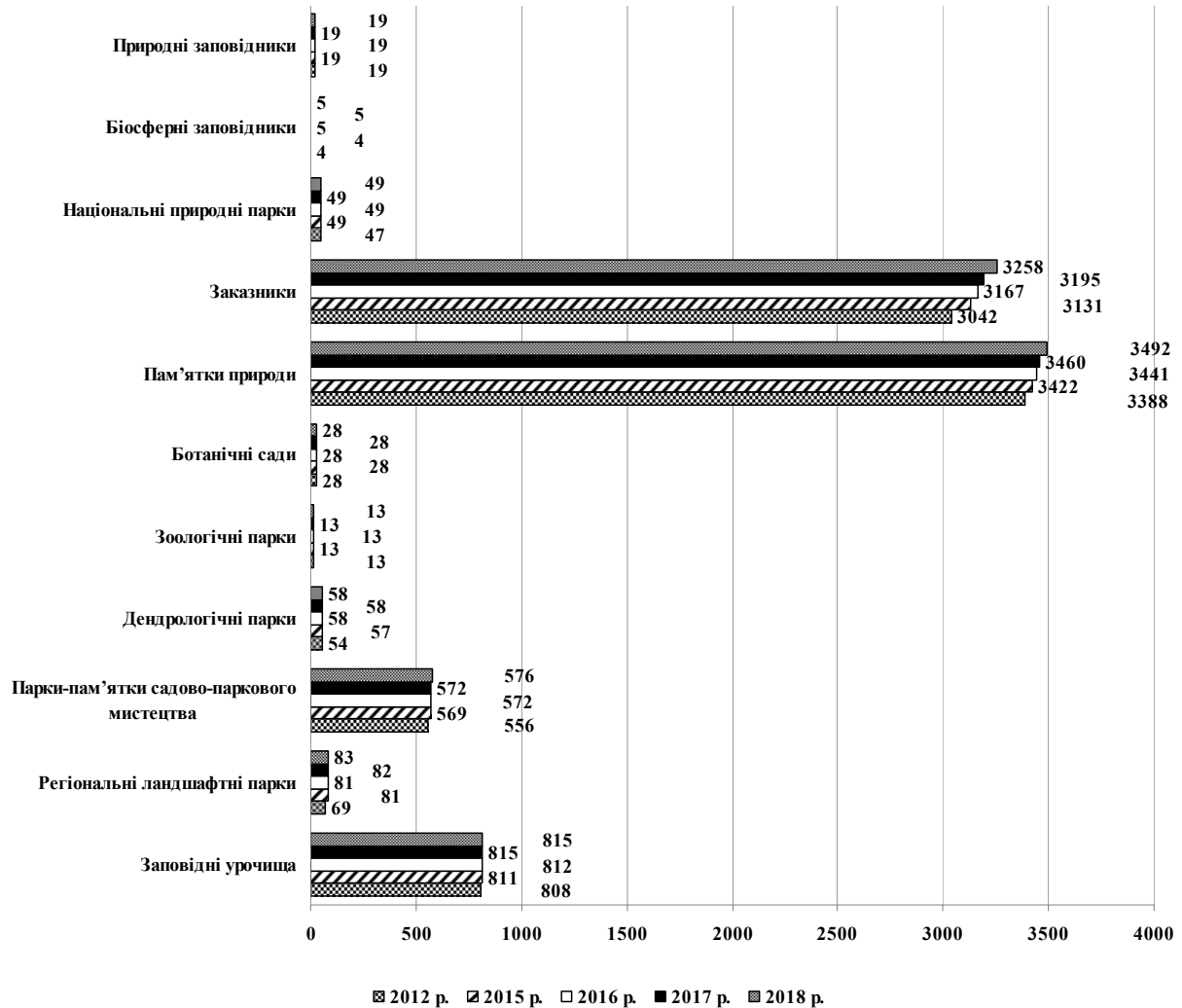

Рис. 1. Об'єкти природно-заповідного фонду України

Джерело: складено автором на основі джерела: [13].

Станом на 2019 р. ПЗФ України налічує 8396 території та об'єктів, загальна площа яких 4,318 млн га в межах території, де фактична площа на суші становить 3,991 млн га, інша частина 0,327 млн га в межах акваторії Чорного моря [13].

Кожного року поточна кількість об'єктів ПЗФ видозмінюється, у 2018 р. порівняно з попереднім 2017 р. ця кількість зросла на 100 об'єктів. Ресурсна база об'єктів ПЗФ достатньо велика як на місцевому рівні, так і на загальнонаціональному, що надає усі можливості для розвитку екологічного туризму в усіх регіонах України. Стренковська А. Ю. та Євдокімова О. М. виділили ТОП областей країни за кількістю природно-заповідних територій, до яких відносяться Чернігівська область, що налічує 665 одиниць, Тернопільська обл. — 639 од., Черкаська обл. — 540 од., Хмельницька обл. — 522 од. та Закарпатська обл. — 468 од. та інші (рис. 2) [17, с. 43].

Стосовно ресурсного забезпечення країни, Теодорович Л. виокремила найголовніші регіони становлення та розвитку сільського зеленого туризму, як-от: Полтавська, Закарпатська, Одеська, Черкаська, Запорізька, Тернопільська, Миколаївська, Херсонська області та регіон Полісся. Для інших областей країни Львівської, Харківської, Сумської, Івано-Франківської, Вінницької, Хмельницької та Чернівецької, даний вид туристичної діяльності являється перспективним вектором розвитку, проте недостатньо розвинений [18, с. 327].

На території країни у кожній області розташовано різноманітні бази та об'єкти розміщення, відповідно до статистичних даних у 2018 р. колективних засобів розміщення налічувалося 4115 одиниць, з яких: 2474 одиниці — готелі та аналогічні засоби розміщення, а кількість спеціалізованих засобів розміщення склало 1641 одиниці [12]. В основному проживання екотуристів відбувається в еко-готелях, які на сьо-

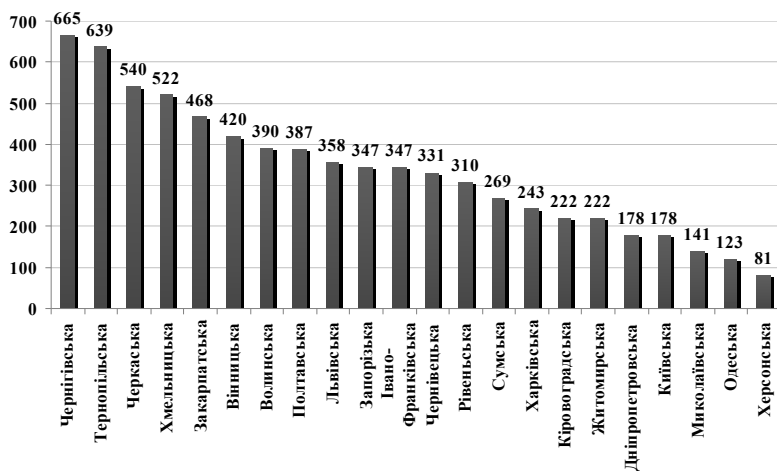

Рис. 2. Кількість природно-заповідних територій в кожній області України, станом на 2018 р., од.

Джерело: сформовано автором на основі джерела: [17, с. 43].

Таблиця 1. Готелі, які пройшли екологічну сертифікацію "GreenKey" у 2019 р.

Місцезнаходження	Чисельність еко-готелів	Найменування еко-готелів
Місто Київ	6	Radisson Blu Hotel
		Екодім «Maison Blanche B&B»
		Park Inn by Radisson
		Radisson Blu Hotel
		Inter Continental Hotel
Hotel Galera		
Київська область	2	Екодім «Maison Blanche»
		Екодім «Maison Blanche»
Івано-Франківська область	1	Radisson Blu Resort Bukovel

Джерело: складено автором на основі джерела: [11].

годні дуже популярні. Розбудова мережі еко-готелів сприяє залученню додаткових туристів і коштів до регіональних бюджетів [5]. Україна є учасником міжнародної сертифікаційної програми "GreenKey", згідно із проведенням рейтингом у 2019 р. обіймає 21 місце, поряд із Швейцарією та Іспанією, маючи лише 9 сертифікованих еко-готелів (табл. 1) [11].

Проведені дослідження на базі оприлюдненої статистичної інформації органами Державної служби статистики України щодо розвитку сільського зеленого туризму за 2017—2018 рр.

Таблиця 2. Динаміка розвитку сільського зеленого туризму в Україні

Рік	Чисельність садиб, од.	Площа садиб, м ²		Чисельність розміщених осіб	Середня місткість садиб, місць
		Всього	У тому числі житлова		
2017	285	65986,2	29887,7	49948	12,6
2018	233	71208,4	23556,7	39311	13,5
Відхилення 2018 до 2017 (+,-)	-52	5219,2	-6431	-10637	0,9

Джерело: складено автором на основі джерела: [12].

демонструють негативну тенденцію, де загальна кількість садиб у країні (фізичні особи-підприємці), які надавали туристичні послуги в 2018 р., зменшилася на 52 одиниці проти 285 в 2017 р. і становить 233 садиби (табл. 2). Загальна площа яких збільшилася на 5219,2 тис. м² і складає 71208,4 м², водночас у 2018 р. на 6431 м² житлова площа зменшилася до 23556,7 м². Стосовно чисельності розміщених осіб, то в 2018 р. вона зменшилася на 10637 осіб до 39311, проте за даних умов зросла середня місткість сільських садиб на 0,9 місця.

Стосовно урахування оцінки чисельності туристів, які скористалися у 2018 р. послугами сільського зеленого туризму в розрізі областей, серед лідерів знаходиться Івано-Франківська — 16903 особи, Львівська — 5227 осіб і Чернівецька — 5207 осіб [12].

Туризм є індустрією, яка сильно впливає на розвиток економіки, однак порівняно з іншими країнами світу український туризм розвивається недостатньо ефективно, де причини можуть бути різними: починаючи з політичної ситуації в країні і закінчуючи низькою якістю обслуговування споживачів у сфері туризму.

Головними проблемами цієї нестабільності розвитку сільського зеленого туризму, які сповільнюють та гальмують розвиток зазначеної індустрії в Україні є:

- відсутність державної стратегії та відповідної політики;
- відсутність відповідної нормативно-правової бази;
- незадовільний стан транспортної інфраструктури;
- недосконалий технічний стан інженерної та комунальної інфраструктури в регіонах;
- незадовільний рівень сервісу і низька якість обслуговування, в тому числі гостро стоїть питання підвищення якості підготовки професійних кадрів та вивчення іноземних мов, для успішної організації сфери туризму;
- абсентеїзм податкового та фінансового стимулювання державою експорту туристичних послуг та діяльності вітчизняних туроператорів;
- низький рівень створення та покращення туристичного іміджу України;
- просування національного туристичного продукту на міжнародному та внутрішньому ринках;

— відносно невеликий відсоток готелів та місць тимчасового проживання, що відповідає світовим стандартам;

— нестабільна політична ситуація [4, с. 344];

— відсутність загальних методів визначення рекреаційних навантажень та відсутність відповідного правового забезпечення рекреації у ПЗФ;

— недостатня чисельність деталізованої інформації стосовно місцевостей проведення сільських зелених турів та програм;

— відсутність відповідно сформованих маршрутів і програм для різноманітних категорій туристів;

— відсутність єдиних стандартів ціноутворення на послуги та пропозиції, які надаються туристам;

— відсутність якісної рекламної-інформаційної інформації;

— відсутність механізмів розділу частини фінансових надходжень від сільського зеленого туризму та скеровування цих коштів на потреби місцевих жителів;

— недооцінено необхідність залучення місцевого та сільського населення для розвитку даного виду туризму [18, с. 328];

— відсутність поняття "статистики сільського зеленого туризму" як окремої категорії дослідження, а діяльність пов'язана із цим сектором, розглядається в загальному сенсі [7, с. 734].

Як наслідок, відсутність ефективної системи управління сільським зеленим туризмом обмежує надходження грошових активів до бюджету країни, не сприяє збільшенню робочих місць для громадян країни, не прививає серед населення країни екологічної культури, не дає змоги раціонального використання туристичного потенціалу країни. Лише у випадку усвідомлення того, що сільський зелений туризм являється важливим структурним елементом сталого розвитку ПЗФ та сільських територій, можна вирішити проблеми та усунути перешкоди на шляху становлення та розвитку сільського зеленого туризму. Пріоритетними завданнями розвитку сільського зеленого туризму в країні є такі:

— підготовка кваліфікованих фахівців у даній галузі;

— розробка широкого асортименту нових продуктів екологічного туризму;

— використання гнучкої цінової політики;

— допомога держави в просуванні туристичних продуктів на світовий ринок;

— спільна робота регіональної влади і місцевого самоврядування в управлінні розвитком

зеленого туризму в регіональних об'єктах природно-заповідного фонду;

— залучення вітчизняних та іноземних інвестицій, мотивуючи їх участь, наприклад, спрощенням податкових обтяжень та всіляко сприяти бажанням ділових людей брати участь у розвитку регіону [23, с. 579].

Передусім Н.В. Трусова та ін. визначили, що для подальшого становлення та розвитку сільського зеленого туризму в Україні потрібно сформуванню відповідну законодавчу нормативно-правову базу, яка б регулювала діяльність у даній сфері; здійснити категоризацію баз відпочинку; сформуванню заходи, які б заохочували подорожуючих провести більше часу на природі [23].

Оскільки є два різновиди моделей розвитку сільського зеленого туризму — австралійська, де формування туристичної діяльності відбувається в діапазоні дикої природи та західноєвропейська — реалізація подорожей в межах природних територій де забезпечена надійна охорона. На нашу думку, пріоритетною моделлю становлення сільського зеленого туризму на внутрішньому ринку туристичних послуг України являється остання. Визначальними перспективами розвитку зазначеної галузі в Україні є такі:

1. Зростання туристичного потенціалу країни.

2. Узгоджена взаємодія державних та приватних структур.

3. Збільшення доступності туристичних послуг для всього населення, незалежно від віку, статті, доходу та ін.

4. Підвищення екологічної свідомості населення шляхом проведення еколого-просвітницької діяльності.

5. Сприяння формування відповідної сфери послуг в регіонах.

6. Створення нових туристичних еко-маршрутів.

7. Виробництво та поширення місцевої колоритної продукції.

8. Поновлення етнічних традицій та звичаїв населення країни.

9. Забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу в сільській та приміській місцевостях.

10. Створення робочих місць для місцевого та сільського населення регіонів завдяки розвитку сільського зеленого туризму.

11. Асекурація раціонального застосування природно-рекреаційної та культурно-історичної ресурсної бази [21, с. 362].

Таким чином, можна стверджувати, що сільський зелений туризм в Україні є одним з найперспективніших туристичних напрямів. Його розвиток дає низку переваг, що насамперед орієнтовані на активізацію економічної діяльності в сільській місцевості, відновлення автентичності окремих поселень (їх культури, традицій, звичаїв), позитивно впливає на економічну ситуацію у регіонах, надає усі можливості для популяризації країни за кордоном, а головне — не потребує значних інвестицій.

ВИСНОВКИ

Аналізуючи поточний стан сільського зеленого туризму, було визначено головну його проблематику: відсутність "профільного закону", який регламентував би цей вид діяльності; низький рівень розвитку інфраструктури ринку послуг зеленого туризму та соціальної інфраструктури села; застарілість стереотипів мешканців сільських територій, що заважають активно розвивати новітні види туристичної індустрії; відсутність державних програм підтримки розвитку зеленого туризму та обмежений обсяг їх фінансового, консалтингового та інформаційно-маркетингового забезпечення; низький рівень інформатизації і популяризації зеленого туризму в регіонах України серед населення європейських країн; відсутність політичної стабільності та соціальна напруга у суспільстві, погіршення світового іміджу України.

На території України досить сприятливі умови та наявні ресурси для розвитку сільського зеленого туризму, але щоб він став пріоритетним напрямом національного туризму, необхідно розробити спеціальні державні, регіональні та місцеві програми, але їх ефективність буде низькою без зваженого ставлення кожного з нас до довкілля.

Сільський зелений туризм має незаперечний соціально-економічний зміст, який проявляється у такому: сприянні економічному розвитку регіонів через збільшення місцевих доходів, створення нових робочих місць, розвиток галузей, що орієнтовані на виробництво туристичного продукту; відновленні і зміцненні трудового потенціалу людини, що є головною умовою її продуктивної участі в економічному житті суспільства.

Для розвитку туризму в Україні необхідно створити наступні умови:

— прийняття законів, які б регулювали вплив на природне середовище;

— удосконалення правового забезпечення розвитку рекреаційних територій;

— проведення комплексного управління охорони природного середовища;

— забезпечення доступності інформації про пропозиції українського туризму для закордонного споживача;

— удосконалення маркетингової політики у сфері сільського зеленого туризму;

— створення позитивного туристичного іміджу України;

— забезпечення сталого розвитку туризму;

— створення пільгових умов діяльності для тих фізичних і юридичних осіб, які займаються сільським зеленим туризмом.

Отже, в Україні необхідно створити чіткий механізм статистичних спостережень у сфері сільського зеленого туризму та розробити методологічні основи достовірного аналізу туристичної галузі, що сприятиме перетворення її на соціально-орієнтовану, економічно-ефективну та екологічно-спрямовану.

Література:

1. Алексєєва Ю.В. Державне регулювання соціального туризму в Україні. Збірник наукових праць НАДУ. 2009. № 1. С. 182—191.

2. Биркович В.І. Сільський зелений туризм — пріоритет розвитку туристичної галузі України. Стратегічні пріоритети. 2008. № 1 (6). С. 138—143.

3. Бойко В.О., Ключник А.В., Півнюова Л.В. Зміцнення конкурентоспроможності підприємств екологічного (зеленого) туризму. Вісник Херсонського Національного Технічного Університету. 2020. № 3. С. 213—222. <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2020.3.28>

4. Бондар Ю., Легінькова Н. Екотуризм як важлива складова стратегії сталого розвитку України. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції "Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України". Збірник наукових праць. Кропивницький. ЛА НАУ, 2019. С. 338—346.

5. Грановська В.Г., Бойко В.О. Функціонування екоготелів в Україні як чинник активізації підприємницької діяльності. Економіка АПК. 2020. № 3. С. 57—65.

6. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу. Навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2004. 192 с.

7. Іванишин В.В., Печенюк А.П. Особливості статистичних досліджень сільського зе-

леного туризму. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 12. С. 730—735.

8. Кожухівська Р.Б. Туризм в Україні: стан, фактори та перспектива розвитку. Інноваційна економіка. 2012. Вип. 29. С. 43—49. Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/kozhuhivska.htm (дата звернення: 17.10.2020).

9. Куценко В. Стратегія формування високотехнологічного туристського комплексу України. Краєзнавство. Географія. Туризм. № 12 (593), березень, 2009. С. 6—7.

10. Мазур С.А., Прилуцький А.М. Сільський туризм як перспективний напрям розвитку внутрішнього туризму. Ефективна економіка. 2018. № 2. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2018/47.pdf (дата звернення: 17.10.2020).

11. Міжнародна програма "Зелений ключ". URL: <http://www.greenkey.global> (дата звернення: 18.10.2020).

12. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 18.10.2020).

13. Офіційний сайт Міністерства екології і природних ресурсів України. URL: <http://www.menr.gov.ua> (дата звернення: 18.10.2020).

14. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.05.1992 № 2456-ХІІ / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12> (дата звернення: 18.10.2020).

15. Сердюкова О.М. Сутність сільського зеленого туризму. Економіка та держава. 2014. № 3. С. 87—90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2014_3_22 (дата звернення: 17.10.2020).

16. Стецюк О. Суспільно-географічний аналіз розвитку сільського зеленого туризму в Івано-Франківській області. Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини. 2012. Вип. 29 (1). С. 203—212. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_29\(1\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_29(1)_26) (дата звернення: 17.10.2020).

17. Стренковська А.Ю., Євдокімова О.М. Проблеми та перспективи розвитку зеленого туризму в Україні. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 38 (2). С. 41—44. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2019_38\(2\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2019_38(2)_10) (дата звернення: 17.10.2020).

18. Теодорович Л. Екологічний туризм у НПП України: теоретичні та практичні аспекти. Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2013. Вип. 41. С. 318—330.

19. Худоба В.В., Лабарткава В.К. Сутність та функції екотуризму. 2019. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/23927/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%201.pdf> (дата звернення: 18.10.2020).

20. Boiko V. O. Green tourism as a perspective direction for rural entrepreneurship development. Scientific approaches to modernizing the economic system: vector of development: collective monograph. LvivTorun: Liha-Pres, 2020. pp. 1—18.

21. Kyrylov Y.Y., Hranovska V.H., Kololchukova I.V., Sakun A.G., Nikitenko K.S., Katsemir Y.V. 2020. Regional Diversification of Rural Territories with Limited Spatial Location of Green Tourism Objects. Journal of Environmental Accounting and Management, 8 (4), 351—363. URL: DOI:10.5890/JEAM.2020.012.004 (дата звернення: 19.10.2020).

22. Romanenko Y.O., Boiko V.O., Shevchuk S.M., Barabanova V.V., & Karpinska N.V. Rural development by stimulating agro-tourism activities. International Journal of Management, 2020. № 11 (4), P. 605—613. doi:10.34218/IJM.11.4.2020.058

23. Trusova N.V., Kyrylov Y.Y., Hranovska V.Hr., Prystemskyi O.S., Krykunova V.M. & Sakun A.Zh. (2020). The imperatives of the development of the tourist services market in spatial polarization of the regional tourist system. GeoJournal of Tourism and Geosites. 29 (2), 565—582. URL: <https://doi.org/10.30892/gtg.29215-490> (дата звернення: 19.10.2020).

24. Hranovska V., Morozova L., Katsemir Y. and Nenko O., Methodology of Environmental Competence Formation in Tourism Business Management, International Journal of Management. 11 (6), 2020, pp. 801—811 (дата звернення: 19.10.2020).

References:

1. Alekseeva, Y.V. (2009), "State regulation of social tourism in Ukraine", Collection of scientific works of NAPA, vol. 1, pp. 182—191.

2. Byrkovych, V.I. (2008), "Rural green tourism — a priority for the development of the tourism industry of Ukraine", Strategic priorities, vol. 1, no. 6, pp. 138—143.

3. Boiko, V.O. Kliuchnyk, A.V. and Pivnova, L.V. (2020), "Strengthening the competitiveness of ecological (green) tourism enterprises", Visnyk Khersonskoho Natsionalnoho Tekhnichnoho Universytetu, vol. 3, pp. 213—222. <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2020.3.28>

4. Bondar, Y. and Leginkova, N. (2019), "Eco-tourism as an important component of the strategy of sustainable development of Ukraine", Materialy V Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii "Teoretychni i prykladni napriamky rozvytku turyzmu ta rekreatsii v rehionakh

Ukrainy", Zbirnyk naukovykh prats [Proceedings of the V International scientific-practical conference "Theoretical and applied directions of tourism and recreation in the regions of Ukraine". Collection of scientific works], LA NAU, Kropyvnytskyi, Ukraine, pp. 338—346.

5. Hranovska, V.H. and Boiko, V.O. (2020), "Functioning of eco-hotels in Ukraine as a factor of activation of entrepreneurial activity", *Ekonomika APK*, vol. 3, pp. 57—65. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202003057>

6. Dmitruk, O.Y. (2004), *Ekolohichnyi turizm: suchasni kontseptsii menedzhmentu i marketynhu* [Ecological tourism: modern concepts of management and marketing], Alterpress, Kyiv, Ukraine.

7. Ivanishin, V.V. and Pechenyuk, A.P. (2017), "Features of statistical research of rural green tourism", *Economy and society*, vol. 12, pp. 730—735.

8. Kozhukhivska, R.B. (2012), "Tourism in Ukraine: status, factors and prospects of development", *Innovative economy*, [Online], vol. 29, pp. 43—49, available at: http://tourlib.net/statti_ukr/kozuhivska.htm (Accessed 17 Oct 2020).

9. Kutsenko, V. (2009), "Strategy of formation of high-tech tourist complex of Ukraine", *Local lore. Geography. Tourism*, vol. 12, no. 593, pp. 6—7.

10. Mazur, S.A. and Pryluku, A.M. (2018), "Rural tourism as a promising area of domestic tourism", *Efficient economy*, [Online], vol. 2, available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/47.pdf (Accessed 17 Oct 2020).

11. The International program "Green Key" (2020), available at: <http://www.greenkey.global> (Accessed 18 Oct 2020).

12. The Official site of the State Statistics Service of Ukraine (2020), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 18 Oct 2020).

13. The Official site of the Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine (2020), available at: <http://www.menr.gov.ua> (Accessed 18 Oct 2020).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (1992), *The Law of Ukraine "On the nature reserve fund of Ukraine"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12> (Accessed 18 Oct 2020).

15. Serdyukova, O.M. (2014), "The essence of rural green tourism", *Economy and state*, [Online], vol. 3, pp. 87—90, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2014_3_22 (Accessed 17 Oct 2020).

16. Stetsyuk, O. (2012), "Socio-geographical analysis of the development of rural green tourism in Ivano-Frankivsk region", *Bulletin of Lviv Uni-*

versity. Series: International Relations, [Online], vol. 29 (1), pp. 203—212, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_29\(1\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_29(1)_26) (Accessed 17 Oct 2020).

17. Strenkovska, A.Yu. and Evdokimova, O.M. (2019), "Problems and prospects of green tourism development in Ukraine", *Black Sea Economic Studies*, [Online], vol. 38, no. 2, pp. 41—44, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2019_38\(2\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2019_38(2)_10) (Accessed 17 Oct 2020).

18. Teodorovych, L. (2013), "Ecological tourism in the NNP of Ukraine: theoretical and practical aspects", *Bulletin of Lviv University. The series is geographical*, vol. 41, pp. 318—330.

19. Khudoba, V.V. and Labartkava, V.K. (2019), "The essence and functions of ecotourism", [Online], available at: <http://repository.lidufk.edu.ua/bitstream/34606048/23927/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%201.pdf> (Accessed 18 Oct 2020).

20. Boiko, V.O. (2020), "Green tourism as a perspective direction for rural entrepreneurship development", [Scientific approaches to modernizing the economic system: vector of development: collective monograph], *Toru?: Liha-Pres*, Lviv, Ukraine, pp. 1—18.

21. Kyrylov, Y.Y. Hranovska, V.H. Kolokolchikova, I.V. Sakun, A.G. Nikitenko, K.S. and Katsemir, Y.V. (2020), "Regional Diversification of Rural Territories with Limited Spatial Location of Green Tourism Objects", *Journal of Environmental Accounting and Management*, [Online], vol. 8, no. 4, pp. 351—363, available at: DOI:10.5890/JEAM-2020.012.004 (Accessed 19 Oct 2020).

22. Romanenko, Y.O. Boiko, V.O. Shevchuk, S.M. Barabanova, V.V. and Karpinska, N.V. (2020), "Rural development by stimulating agro-tourism activities", *International Journal of Management*, vol. 11, no. 4, pp. 605—613. doi:10.34218/IJM.11.4.2020.058

23. Trusova, N.V. Kyrylov, Y.Y. Hranovska, V.Hr. Prystemskyi, O.S. Krykunova, V.M. and Sakun, A.Zh. (2020), "The imperatives of the development of the tourist services market in spatial polarization of the regional tourist system", *GeoJournal of Tourism and Geosites*, [Online], vol. 29, no. 2, pp. 565—582, available at: <https://doi.org/10.30892/gtg.29215-490> (Accessed 19 Oct 2020).

24. Hranovska, V. Morozova, L. Katsemir, Y. and Nenko, O. (2020), "Methodology of Environmental Competence Formation in Tourism Business Management", *International Journal of Management*, [Online], vol. 11, no. 6, pp. 801—811 (Accessed 19 Oct 2020).

Стаття надійшла до редакції 15.11.2020 р.